

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Георги Александров Вълчев

катедра „История и теория на културата“,

Философски факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Относно: Дисертационен труд на Иво Емилов Страхлов за присъждане на научната и образователна степен „доктор“ на тема: „Тракийският“ разказ в съвременна България – стари легитимационни рефлексии или търсене на европейска принадлежност“ (исторически образи, културни стереотипи и идеологически конструкти) в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Теория и история на културата. България – исторически стереотипи и съвременни европейски образи)

Представеният за публична защита дисертационен труд на Иво Страхлов се състои от основен текст, съдържащ 433 страници и приложение от 39 страници. В структурно отношение той е разделен на увод, три обособени части, всяка от които съдържа по две глави и заключение, а в приложението присъстват списък с проведените от докторанта интервюта в България и Франция, списък с регистрираните от него културни събития, имащи отношение към темата на дисертацията и илюстрации.

Този внушителен обем, все по-рядко срещан в съвременните стандарти на социалните и хуманитарните науки в България за подобен тип текстове, не е излишно претоварен от доказателствен материал или разточителни описания на различни събития. Той има за цел да обхване всички възможни аспекти на централния изследователски проблем – как официалният научен разказ по дадена тема (в случая тракийската древност) прераства в конкретен институционализиран исторически образ, постепенно се превръща в културен стереотип и под въздействието на различни обществено-политически контексти и идеологии започва да се разпада на множество различни значения, които понякога продължават развитието си в посоки, твърде отдалечени от първоначалното изследователско усилие на учените.

Ето защо уводът и цялата първа част на дисертацията са насочени към уясняване на сложността на изследователската задача, пред която се е изправил докторантът с

избора на конкретната тема, свързана с „тракийския разказ“ в съвременна България. В тях Иво Страхилов съвсем коректно разкрива както конкретния повод за възникналия у него интерес към тракийската древност, предизвикан от подготвяната последна изложба експонирана в Лувъра, така и всички сложни предизвикателства, пред които се е изправил в хода на собственото си изследване и за чието съществуване едва ли си е давал сметка в началото на дългия си път на собствено изследователско съзряване. За млад човек като него, завършил бакалавърското си обучение в специалност „Европеистика“, е изключително любопитно как чрез подобни мащабни културни събития българската държава се опитва да изгради у европейските си партньори характерен, но същевременно разпознаваем за тях образ, свързан с голямата тема за културното наследство, която в наши дни е особено актуална. Интелектуалното му любопитство в тази посока вероятно е било подсилено от знанията и уменията, които Страхилов първоначално придобива в магистърската програма на специалност „Културология“ – „Мениджмънт и социализация на културното наследство“, но той едва ли си е представял огромните трудности, които ще бъде принуден да преодолява в хода на своето докторантско изследване.

В подобна перспектива, пространното обговаряне на собствената му изследователска позиция, детайлното прецизиране на понятийния апарат, с който ще си служи, авторите на които ще се позовава като основа на избраната от него методология и коректното описание на научния инструментариум, който ще използва в сложното научно поле на културното наследство са напълно разбираеми. Именно стремежът към коректност, към представяне на всички възможни аспекти и различни гледни точки – научни, политически, геополитически, идеологически, институционални, поколенчески, междуличностни, междудържавни и др., а не изследователско стъписване или научен страх кара Страхилов да посвети цели 94 страници на този своеобразен увод към същината на неговото изследване, който за щастие стои напълно органично в цялостната структура на дисертационния му труд

Втората, централна част на текста, която е насочена към същината на изследователския проблем, също е разгърната мащабно. Макар конкретния повод на изследването да е свързан с последната осъществена изложба в Лувъра през 2015 г., докторантът не се ограничава само до анализ на конкретното събитие, а прави опит да пресъздаде основните моменти от дългата традиция на българската наука в

проучванията на тракийската древност и вписването ѝ в историята на Балканския полуостров през античността.

За целта Страхилов най-напред реконструира хронологията на „тракийските“ изложби в чужбина – от зараждането на идеята за тях от 50-те и 60-те години на XX век, през първите осъществени показатели пред чужда публика на тракийско изкуство от българските музеи през 70-те и 80-те години, до последната, реализирана през 2015 г., чиято концепция, за разлика от предишните, е дело на смесен, българо-френски кураторски екип. Естествено, акцентът пада върху последното събитие, което е описано и анализирано изключително детайлно, тъй като то е особено показателно за променената среда, в която не само научната и музейната ни колегия, но и самата българска държава и нейните институции са принудени да осъществяват подобни мащабни културни начинания. Не са подминати дори и такива деликатни проблеми, свързани с артефакти от частните сбирки на големите български колекционери, които според законодателство ни, дори и към този момент, са твърде спорни като частно притежание.

Разбира се, докторантът си дава сметка, че подобни професионални усилия да се моделира европейски облик на страната ни посредством определен исторически период от миналото е възможно единствено при наличие на национална историографска и културна традиция и в тази централна част на изследването си той се опитва да реконструира тематизирането на „тракийската“ проблематика в цялостната панорама за миналото на българите, създадена в ново и най-ново време. Анализът му не претендира за пълна изчерпателност, а за очертаване на основните етапи, през които преминава разказът за траките – от първите му употреби още от епохата на Българското възрождане, до превръщането на тракологията в самостоятелна научна дисциплина, нейното институционализиране и развитието ѝ в наши дни.

В третата, последна част на дисертацията, Иво Страхилов показва как вече един създаден образ, как един устойчив културен стереотип започва да губи своите ясни очертания и да се разпада на множество различни символни светове, чиято употреба често е напълно противоположна на първоначалното интелектуално на неговите создатели. Променената обществено-политическа среда, сложните процеси, които протичат в момента в Европейския съюз, прекомпозирането на социалната структура на съвременните общества, както и бурното развитие на новите дигитални технологии и

медии правят възможна еманципацията на „тракийския разказ“ до степен, че той се изплъзва от санкцията на професионалистите, на професионалните институции и започва да заживява под формата на множество различни превъплъщения.

Обзорът на тези постоянно умножаващи се днес употреби на „тракийския разказ“ в крайна сметка показва, че немалка част от тях започват да създават фантазми и микроидеологии, които вместо да усилят усещането за европейска културна принадлежност страната ни, правят точно обратното – търсят пътища и форми за неговото преодоляване.

В заключението докторантът резюмира в синтезиран вид основните резултати на своето изследване, прави трезва преценка доколко заложените цели и задачи са постигнати и в каква степен първоначалните хипотези са били потвърдени или опровергани.

Изследването е снабдено със списък на съкращенията и подробна библиография, в която са описани използваните архивни материали (български и чужди), публикувани интервюта, цитирана литература (на български и на чужди езици), каталози от изложби и статии от каталози, публикувани спомени, нормативни актове, доклади и документи, публикувани стенорами, официални прессъобщения, информационни брошури, медийни публикации, интернет блогове и страници.

Авторефератът отговаря на всички изисквания, а публикациите на докторанта далече надхвърлят изискванията на процедурата за публична защита на образователната и научна степен „доктор“.

В своята цялост дисертацията е структурирана добре, а между отделните ѝ части съществува отчетлива логическа връзка. Текстът е написан на ясен и напълно овладян професионален език, като авторът заслужава поздравления и за удържаната от него критическа дистанция в хода на цялото изложение, за добре премерената и балансирана изследователска позиция, която демонстрира при работата си с толкова сложна научна материя и внушителен като обем емпиричен материал. Всичко това говори, че Иво Страхилов е изградил по време на своята докторантура и вече притежава всички необходими качества на млад изследовател, готов да поеме уверено по своя самостоятелен академичен път.

Научните приноси на представения от него дисертационен труд са безспорни и могат да бъдат проследени както по посока на развитието на критическите изследвания на културното наследство в България, които той развива чрез пресичането им с известната социология на асоциациите, така и по отношение на огромния емпиричен материал, който Страхилов е успял да събере, систематизира и използва в хода на своето изследване – от идеята за реализирането на първите изложби с тракийско изкуство до изключително плътното фактологично описание, включително и интервюта с кураторския екип, на състоялата се през 2015 г. изложба в Лувъра.

Разбира се, към представеното изследване могат да бъдат направени и някои препоръки.

Първата от тях е свързана с избраната от дисертанта основна методологическа рамка, базирана върху теоретичен модел фокусиран върху противоречията в полето на културното наследство, в чиято основа стоят публикации на автори като Бруно Латур и Томазо Вентурини, създава не само усещане, но и крие реална опасност от прекалено релативизиране на самото понятие за културно наследство, чиито множествен разпад може да се разшири до безкрайност. В подобна перспектива е трудно да бъдат картографирани коректно както всички актьори, така и всички противоречия, които се пораждаат между тях в полето на културното наследство от даден исторически период. Не по-лесна може да се окаже и задачата да бъдат очертани правдиво съществуващите между тях йерархични отношения или пък е напълно възможно да бъде преекспонирана значимостта на някои от тях в съвременните процеси, свързани с усвояването на конкретно културно наследство. За щастие Иво Страхилов явно е осъзнал тези рискове и текстът му напълно убедително отразява неговия стремеж за последователна изследователска обективност и емпирична плътност, без да изпада в излишна бързивост или да натрапва личните си пристрастия.

Втората препоръка се отнася до езика на изследването. Макар както вече имах възможността да кажа, той да е напълно професионален и ясен, на моменти в него се забелязва ненужна употреба на чуждици, която при една бъдеща редакция на текста, с цел официалното му публикуване, може да бъде избегната.

Тези препоръки обаче с нищо не променят общото ми впечатление и убеденост, че депозираният за публична защита дисертационен труд на тема *„Тракийският“ разказ в съвременна България – стари легитимационни рефлексии или търсене на европейска принадлежност“ (исторически образи, културни стереотипи и идеологически конструкти)* представлява едно напълно завършено научно

изследване, което впечатлява със своята дълбочина, своята научна обективност и с емпиричната си плътност.

В заключение, всичко това ми дава основание да изразя своето категорично становище, че в качеството ми на член на Научното жури ще гласувам „ЗА“ присъждане на *Иво Емилов Страхил* на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.1. *Социология, антропология и науки за културата* (Теория и история на културата. България – исторически стереотипи и съвременни европейски образи).

София

доц. д-р Георги Вълчев

27.04.2019 г.